

פרוטוקול מס' 129

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג', כ"ח בחשוון תשל"ב - 16.11.71, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

ד. ברקת - יושב-ראש הכנסת

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אנקוריון
ד. ארזי
מ. ביבי
ש.י. גרוס
י. נחושתן
מ. נסים
צ. צימרמן
א. רזיאל-נאור
מ. שחל

מוזמנים:

ח. ליאור - מזכיר הכנסת
ק. ארן - סגן מזכיר הכנסת
ז. שר - היועץ המשפטי של הוועדה
א. בר-זכאי - משרד המשפטים

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: נ. רינגלר

סדר-היום: א. קביעת הוועדה שתדון בשלוש ההצעות לסדר-היום בעניין: קליטתם של עולי גרוזיה - הצעות חברי-הכנסת: א. ורדיגר; ז. המר ו-ש. לורנץ;

ב. בקשת יושב-ראש הכנסת לחוות דעתה של הוועדה בעניין קיום דיון במליאת הכנסת בעניינים שהועברו על-ידי הכנסת לדיוניהן של הוועדות.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. ישעיהו:

א. קביעת הוועדה שתדון בשלוש ההצעות לסדר-היום בענין: קליטתם של עולי גרוזיה - הצעות חברי-הכנסת א. ורדיגר; ז. המר ו-ש. לורנץ

בישיבת הכנסת מיום כ"ב בחשוון תשל"ב - 10.11.71 הוחלט להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעות לסדר-היום דלקמן:

1. קליטתם הדתית והרוחנית של עולי גרוזיה - הצעת חבר-הכנסת ש. לורנץ;

2. קליטתם של עולי גרוזיה - הצעת חבר-הכנסת ז. המר;

3. קליטתם של עולי גרוזיה בישראל - הצעת חבר-הכנסת א. ורדיגר.

שר הקליטה הציע בכנסת להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה, ואילו חבר-הכנסת לורנץ הציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים.

אני רוצה לחוות את דעתי בעד ועדת הפנים.

אני סוכן לתמוך בהצעת יושב-ראש הוועדה. מ. ביבי:

הוחלט: להעביר את ההצעות הנ"ל לדיון בוועדת הפנים.

היו"ר י. ישעיהו:

ב. בקשת יושב-ראש הכנסת לחוות דעתה של הוועדה בענין קיום דיון במליאת הכנסת בעניינים שהועברו על-ידי הכנסת לדיוניהן של הוועדות

ג. ברקת:

בישיבה הקודמת העליתי את ענין קביעת התקנה שהשר ישיב לשאלתה בכתב ולא מעל דוכן הכנסת, בהעדר חבר-הכנסת השואל מן הישיבה, והוועדה סיכמה לדחות את הדיון בנושא זה, בהתאם לבקשתי, לישיבה מיוחדת בה אעלה נושאים נוספים לדיון וכן תהיה השתתפות גדולה יותר של חברי הוועדה.

בינתיים עומד לפנינו ענין שהנא, לדעתי, בעל חשיבות פרלמנטרית ממדרגה ראשונה ויושב-ראש הכנסת והסגנים לא ראו את עצמם מוסמכים לפסוק בסוגיה זו. מוגשות לפנינו הצעות דחופות לסדר-היום, ואני רוצה לומר לכל עמיתי היושבים סביב לשולחן הזה, שהענין הזה קשה כקריעת ים סוף. אנו נוהגים בענין ההצעות הדחופות במידה ידועה של בית הילל ומצרפים לצד הפורמלי גם את הצד הציבורי, דהיינו: חשיבותו של הענין לא רק מבחינת הצורך לדון בו, כי מחרתיים יהיה מאוחר, אלא חשיבותו של הענין מבחינת דעת הקהל. הועלו לפנינו שני נושאים: א) ענין הנפט - אפשר היה למצוא טענות האומרות שהענין הזה אינו ראוי לדיון בדחיפות, אבל דצינו להדגיש את חשיבות הבעיה הציבורית שבנושא; ב) ענין השבוע לתרבות גרמניה.

אתמול הועלו לפנינו שתי הצעות דחופות לסדר-היום, שאף הן מבחינה ציבורית מעסיקות את הציבור, שתיהן קשורות במפעל אוטוקרס. היתה הצעה אחת לדון באספקט הכללי של אוטוקרס, בעיקר מתוך ראיית בעיית האבטלה הצפויה למספר גדול של פועלים; והאספקט השני - בעיית ההלוואה שהממשלה נתבעת לתת לאוטוקרס בסכום של 12 מליון ל"י. לגבי ענין האבטלה אפשר עוד להאחז בצד הפורמלי, כי זה לא ענין מן היום למחר, אבל לא רצינו להאחז בצד הפורמלי. ההצעה של סיעת גח"ל בענין אוטוקרס הונאה לפנינו לפני שבוע ימים. טענתי בשבוע שעבר שהענין נתון לטיפול של ועדת הכלכלה ורצוני לשוחח עם יושב-ראש ועדת הכלכלה. לאחר שיחתנו נאמר שוועדת הכלכלה תראה בכך פגיעה אם תוך כדי טיפולה היא בענין זה יעבירו יושב-ראש הכנסת והסגנים את הענין לטיפול המליאה. יושב-ראש ועדת הכלכלה שוחח עם חבריו לסיעה וגם חבריו לסיעה היו בדעה שאמנם הצדק עימו.

ר. ברקת:

ענין ההלוואה לאוטוקרס הוא ענין מסובך עוד יותר. לפי החוק הסמכות לתת ערבויות להלוואות היא בסמכותה הסטוטורית של ועדת הכספים. שמענו שהיום עומד הענין הזה להיות בידן בוועדת הכספים, ביקשנו לעכב את הדיון בנושא זה כי המתנתי לפגישה עם ועדת הכנסת. אמרנו שמבחינה סטוטורית איננו יכולים עדיין לפגוע בסמכותה של ועדת הכספים; ועדת הכספים מייצגת את הכנסת, היא נבחרה על-ידי הכנסת והמשתתפים בה הם חברי הכנסת; משום כך לא נראתה לנו הדחיפות להכיר בדחיפות ההצעה לסדר-היום.

מבחינת השולחן בו אנו דנים, נוח לנו יותר להכיר בדחיפות, כי אנו אומרים שזהו ענין ציבורי המעסיק את הציבור, ענין הנוגע להרבה מאוד אנשים, לפרנסתם של 1,500 איש; אבל נבואנו להכריע בענין הזה עומד לפנינו הענין של המבנה הפרלמנטרי של הכנסת. אם הכנסת מעבירה נושא מסויים לוועדה מסויימת של הכנסת - מן הדין שהכנסת, כל עוד הוועדה עוסקת באותו נושא ועדיין לא החזירה אותו לכנסת, לא תטפל בנושא. יש בכך, לדעתי, הבעת ספק ביכולתה של הוועדה לטפל בנושא.

ש.י. גרוס: מי הגיש את ההצעה לדון במפעל אוטוקרס בכנסת?

ר. ברקת: זכות ראשונית מגיעה לסייעת גח"ל. אתמול הגישה גם סייעת המרכז החופשי הצעה לסדר-היום בנושא זה.

אני רואה את הדבר הזה כבעיה פרלמנטרית ממדרגה ראשונה, כי היא לא נוגעת לשני הדברים הקונקרטיים, אלא לבעיית סדרי עבודה של הכנסת ולמערכת היחסים בין המליאה לוועדות וכן האחריות ההדדית ביניהן. אנו לא ראינו לעצמנו זכות לפסוק בהלכה זו. חשבנו שהשולחן המתאים לפסיקה בענין זה הוא שולחנה של ועדת הכנסת.

אינני יודע אם נוכל למצות את הדברים בישיבה אחת. שוחחתי עם יושב-ראש הוועדה בענין זה, שאולי נקבע הלכה אד-הוק ואחר-כך נמסור את הבעיה לטיפול יסודי יותר של ועדת הכנסת, וכאשר תחליט - כן יקום.

היו"ר י. ישעיהו: מתי הועבר הנושא לוועדת הכלכלה, ומהו הנושא המוגדר שהועבר לוועדת הכלכלה?

י. נחושתן: הנושא: "הארכת החוזה עם חב' ליילנד הבריטית" נמצא בדיוניה של ועדת הכלכלה מחודש מרץ השנה.

ר. ברקת: למרבית השמחה פנתה אלי יושבת-ראש ועדת העבודה והודיעה לי שוועדת העבודה עוסקת בשאלת האבטלה והעובדים במפעלי אוטוקרס וליילנד. אני מבקש לדעת מה סוברת ועדת הכנסת בענין זה.

א. רזיאל-נאור: אני מעריכה את דבריו של יושב-ראש הכנסת ביחס לתפקידי הוועדות, אבל נדמה לי שישנה כאן טעות מסויימת: אם ועדה מוועדות הכנסת עוסקת בנושא מסויים אין היא צריכה לראות את עצמה אפוטרופסית על אותו נושא ושאסור יהיה לגעת באותו נושא. איננו עוסקים כאן במחקרים מסויימים, אלא בבעיות שהייתם מביאים אותם. אם בחודש מרץ דובר על חידוש ההסכם בין אוטוקרס לבין ליילנד הבריטית, עם האספקטים המשתמעים מכך: המובן הכלכלי, העבודה וכו' - כיום יש מצב אחר; העובדים הללו עומדים להיות מפוטרים. אי-אפשר להגיד להם שישבו בשקט ויחכו עד לגמר טיפולה של ועדת הכלכלה בנושא. אינני מביעה כאן אי שביעות רצון מדרכי פעולתה של הוועדה, אבל האנשים האלה אינם יכולים להמתין לסיום טיפולה של הוועדה. הכנסת צריכה לומר את דברה.

ההצעות לסדר-היום הן פונקציה של מליאת הכנסת, הצורך הדחוף להשב תשומת הלב לענין. לפעמים יש לכך השפעה ישירה על הנוגעים בדבר. האם אי דיון במליאת הכנסת יוסיף אורך רוח לאנשים העומדים להיות מפוטרים מחר מעבודתם? להיפך, אם ידונו בבעייתם הם יראו לפחות שהמוסד העליון של המדינה דואג להם, ומי שרוצה לערוך מהומות אולי יפחית אותן או לא יערכן בכלל.

א. רזיאל-נאור:

לוועדת הכלכלה אין שום דבר להיאחז בו ולראות את עצמה נפגעת, וכבר היו דברים מעולם. - נתקיימו דיונים במליאת הכנסת על שביתת המורים, על שביתת הרופאים ועל שביתת האחיות, אף על פי שהוועדה דנה בנושא. הדיון במליאה אינו מעביר את הנושא לטיפול של מישהו אחר.

אני גם חושבת שלא כל כך מדוייק לקיים בירורים פרלמנטריים עם יושבי-ראש הוועדות על אודות נושאים העומדים להיות נדונים על סדר-היום של מליאת הכנסת, זוהי פונקציה של יושב-ראש הכנסת והסגנים.

ג. ברקת: אני פעלתי בהתאם להחלטת יושב-ראש הכנסת והסגנים.

א. רזיאל-נאור:

אינני מטילה ספק בכך שהיתה ליושב-ראש הכנסת האסמכתה לפעול, אבל אם ועדת הכנסת נתבקשה לחוות דעתה בענין זה אפשר היה להעלות גם נושא זה ולשמוע חוות דעתה של ועדת הכנסת. אינני חושבת שיהיה זה לתועלת העניינים ולתועלת הכנסת, מבחינת כושר עבודתה, אם יתקיימו בירורים פרלמנטריים עם יושבי-ראש הוועדות על אודות נושאים העומדים להיות נדונים במליאת הכנסת.

לענין ההלוואה: ועדת הכספים תקבע זאת. הכנסת איננה מחליטה אם צריך לאשר הלוואה ובאיזה שיעור. כוונת הכנסת היא שהענין יבורר ויימסר לדיון בוועדה. ועדת הכספים אינה יכולה לדון בנושא מבלי שהכנסת מעבירה אליה את ההצעה.

ג. ברקת: לפי החוק מותר לוועדת הכספים לדון בנושא לפני שהכנסת תעביר אליה את ההצעה.

א. רזיאל-נאור:

מדוע ועדת הכלכלה צריכה לראות את עצמה נפגעת אם יתקיים דיון במליאת הכנסת? אני סבורה שצריך לדון בנושא במליאה, עם כל הכבוד לעבודת הוועדות. המליאה תדון בנושא של אוטוקרס, במצב העובדים העומדים להיות מפוטרם, ויש צורך שההצעות תוכרנה כדחופות. אנו הגשנו את ההצעה מחדש אתמול.

היו"ר י. ישעיהו: אני מציע שנקבל את הצעת יושב-ראש הכנסת שנחליט בשני נושאים:

א. ההלטת אד-הוק לגבי המקרה הקונקרטי;

ב. שנבדוק את הענין בדיקה ניהולית לגבי הנהלה הטוב של הכנסת, לגבי משמעות התקבול וסדרי הדיונים בכנסת. אין הענין נראה חלק ופשוט כל כך. כאשר ועדה, או וועדות, דנות בנושא מסויים הנושא מונח, כאילו, על שולחן הכנסת עד אשר הוועדה תסיים את דיוניה. אינני קובע עמדה בנושא.

אני חושב שצריך ללמוד את הענין במנותק מהמקרה הקונקרטי. מוטב שנחליט מה יהיה גורלן של ההצעות לסדר-היום, ונסטיל על ועדה של מספר חברים שתבדוק את הענין ותקבע הלכה בענין.

י. נחשתן:

כדי להחליט בבעיה הקונקרטית יש לבדוק מהו הנושא העומד לדיון בוועדת הכלכלה. חבר-הכנסת שוסטק העלה לסדר-היום של ועדת הכלכלה את ההצעה: "המשרד בחברת אוטוקרס, המשך הקשרים של חברת ליילנד הבריטית עם ממשלת ישראל והלקחים ממדיניות הרכב הממשלתי". נושא זה נגע רק לאוטובוסים ולמשאיות. משרד התחבורה עומד לחתום על הסכם מסויים ואין לכך שום קשר עם מה שמתרחש היום באוטוקרס, כי מה שהיום עומד על הפרק באוטוקרס הוא: פיטוריהם של 2000 עובדים - אנשים שישארו ללא פרנסה. האספקט הציבורי הוא הרבה יותר חמור מאשר ענין החוזה עם ליילנד הבריטית.

מהם השיקולים להכרה בהצעה דחופה לסדר-היום? - יש שני דברים שצריכים להתקיים: יושב-ראש הכנסת צריך להיות משוכנע שיש לנושא ענין לציבור, והציבור צריך למנוע מחדל שלא ניתן לתיקון. שני דברים אלה מתקיימים ואין שום סיבה אחרת שצריכה להנחות אותנו.

היו"ר י. ישעיהו: הויכוח הוא על כך שהנושא נמצא בדיון בוועדות.

י. נחושתן:

ענין פיסורי העובדים אינו נמצא בדיון בוועדת הכלכלה, מעולם לא דיברו על נושא

העובדים בוועדה.

ג. ארזי:

אני חושב שמבחינה מעשית יכולה סיעת גח"ל להגיש את הצעותיה ביום ד' במסגרת ההצעות

שלה לסדר-היום.

ז. שר:

אין זו בכלל שאלה של דחיפות. הבנתי מדבריו של יושב-ראש הכנסת שהוא מכיר בדחיפות ההצעה. השאלה שהציג יושב-ראש הכנסת היא בכלל איננה אם ההצעה דחופה או אינה דחופה. השאלה העומדת כאן לדיון היא הרבה יותר עמוקה, והיא: האם כאשר נושא נמצא בדיון קונקרטי בוועדה רצוי שגם המליאה תדון בנושא, או שכל עוד הוועדה דנה בנושא לא תדון המליאה באותו נושא. כאן רצוני לדרוש לוועדה ששר האוצר ביקש מוועדת הכספים לאשר ערבות של 12 מליון ל"ה להלוואה שיתנו בנקים לאוטוקרס על-מנת להפעיל מחדש את המפעלים. הדבר מתאחד עם השאלה השניה שלמעשה שר האוצר הציע לתת את הערבות כתנאי שמתוך 2000 עובדים יפוטר 150 עובדים; לכן שתי השאלות הללו צמודות זו לזו ושתיהן עומדות מכוח החוק לדיון בוועדת הכספים.

לכן, על-פי סעיף 71(א)(2) אין למעשה בכלל צורך לאשר את ההצעה לדיון. יש נושאים שיושב-ראש הכנסת רשאי שלא לאשר לדיון בכנסת בכלל. כבודן של הוועדות במקומן מונח ונושא הנדון במליאה יש לו אספקט אחר. לא הבעתי דעתי בנושא - אביע אותה לאחר מכן.

ג. ארזי:

תחילה התייחסתי לצד המעשי.

לגבי הצד העקרוני: דיון המתקיים בוועדה על יסוד יוזמת הוועדה עצמה - אין זה חשוב אם ההצעה הועלתה מיוזמתו של חבר אחד או מיוזמתם של חמישה חברים - אינו צריך לדחות דיון במליאת הכנסת אם יושב-ראש הכנסת והסגנים סבורים שיש להכיר בדחיפות ההצעה. לדיון במליאה יש משמעות מיוחדת, משמעות ציבורית חשובה יותר, כי הדיונים בוועדות אינם פומביים ואילו מליאת הכנסת פתוחה לציבור. אינני חושב שדיון במליאת הכנסת יעמוד בסתירה עקרונית לדיון המתקיים בוועדה.

מ. ביבי:

הנושא שהועבר לפני כמה חודשים לוועדת הכלכלה אינו דומה כלל לשני הנושאים שעומדים לדון בהם עתה. לדעתי יש להעלות שתי הצעות אלה לדיון במליאה ולהעבירן מהמליאה לדיון בוועדות המתאימות. ועדת הכלכלה מצויה מלדון בענין אישור ההלוואה וכן בענין פיסורי העובדים.

ז. שר:

זהו עניינה של ועדת הכספים - זוהי סמכותה הסטטוטורית.

מ. ביבי:

זה שאמרת, אין זה נושא בתחום עבודתה של ועדת הכלכלה.

אני סבור שההצעה האחרונה שהועלתה בהקשר לאוטוקרס חייבת להיות מועברת מהמליאה לדיון בוועדה. ענין ההלוואה חייב להיות נדון בכנסת כדי להעבירו מהכנסת לדיון בוועדת הכספים, וכמו כן ענין העובדים; אם לא כן הרי נימצא במצב שבו אם אי פעם יעלה חבר-הכנסת מסויים הצעה בצורה כללית וסתמית בנושא מסויים, לדוגמה: המצב באוטוקרס. הנושא יידון בוועדה במשך חצי שנה או שנה וכל ענין חדש שיתפתח באותו נושא אי-אפשר יהיה לספל בו. המצב עלול להגיע לידי אבסורד, הכנסת תימצא משותקת. הנושא: "המצב באוטוקרס" הוא נושא סתמי, כי באוטוקרס יכולים לקרות דברים שונים ורבים - יכולים להיות דברים דחופים כתאונות עבודה חלילה וחס, או פשיטת רגל באוטוקרס. אי-אפשר לומר שהנושא הכללי כולל בתוכו כל נושא ספציפי אחר. כאשר הוועדה מסיקה מסקנותיה היא מתייחסת רק לנושא המוגדר כפי שהועבר אליה מעל בימת הכנסת, ואם תסיק מסקנות שלא בתחום הנושא שהועבר אליה - היא תהיה מתמיהה.

אם ועדת העבודה נוקטת עתה יוזמה משלה ומעלה את ענין פיסורי העובדים על סדר יומה - אין הדבר צריך לשתק יוזמתם של חברי-הכנסת להעלות הצעה כזו לסדר-היום במליאת הכנסת, כי אם נחליט שכל יוזמה פנימית של חבר בוועדה פירושה אי מתן אפשרות לחברים בכנסת להעלות

מ. ביבי:

אותו נושא לדיון בכנסת - זהו קיצן של ההצעות לסדר-היום בכנסת, כי קל יותר להעלות הצעה על סדר יומה של הוועדה מאשר להעלות הצעה לסדר-היום של הכנסת. אני בספק אם עד לעליית בעיית פיטורי העובדים לפני שבועיים עלה על דעת מישהו ענין פיטורי העובדים באוטוקרס, לכן אני מניח שגם ועדת הכלכלה לא התייחסה לכך.

איינני סבור שיש לוותר על העלאת נושאים במליאת הכנסת אם אותם נושאים עומדים לדיון בוועדה. הנושא העומד להיות נדון במליאת הכנסת הוא כולל ורחב יותר מהנושא שהועלה לפני כמה חודשים והועבר לדיון בוועדת הכלכלה. איינני סבור שאפשר שלא להעביר את ענין ההלוואה לוועדת הכספים, וכן איינני סבור שאפשר שלא להעביר את ענין פיטורי העובדים ממליאת הכנסת לוועדת העבודה, כיוון שאלה הם נושאים ספציפיים שהכנסת והציבור בארץ חייבים לדעת שהכנסת נותנת את דעתה עליהם והיא מעבירה אותם לדיון בוועדות המתאימות על-מנת שיוגשו לכנסת מסקנות שיפורסמו לידיעת הציבור; בעוד שמסקנות שוועדה מסיקה בעקבות העלאת נושא מסויים על-סדר יומה מיוזמתה - אינן מועברות לידיעת הציבור.

נ. ברקת:

יש להבדיל פה בין ענין שהוועדה התחילה לדון בו לפי יוזמתה - ובענין זה אני נוטה לדעת אלה האומרים שדיון כזה בוועדה אינו מעביר דיון במליאת הכנסת; לבין ענין הנדון במליאת הכנסת ושהכנסת העבירה אותו לדיון בוועדה.

א. אנקוריין:

יותר ליושב-ראש הכנסת והסגנים לברר היטב את הדברים לפני שהם מחליטים, ואם התעורר אצלם ספק הנובע מסעיף 71ד(א)(2), טבעי הדבר שהם ילכו לברר עם יושב-ראש הוועדה אם יש מניעה לדון בנושא במליאה, אם לאו. אייננו יושבים כוועדה לערעור על החלטת יושב-ראש הכנסת והסגנים בקשר לענין אי הכרה בדחיפות הצעה, אלא הענין הובא אלינו בגדר של התייעצות מוקדמת לגבי הענין הפרינציפיוני הקיים.

אם מפנים תשומת ליבנו לסעיף 71ד(א)(2), נראה לי שהענין של פיטורי העובדים באוטוקרס בהחלט אינו ענין הנמצא בדיון בוועדת הכלכלה. אני מבדיל בין ועדת הכלכלה לבין ועדת הכספים, כי שמענו שבוועדת הכלכלה עומד ענין חידוש החוזה עם לייילנד הבריטית שהועלה לדיון לפני למעלה מחצי שנה, ואילו הנושא היום הוא ענין פיטורי העובדים. אני שבע רצון שיושב-ראש הכנסת שאל לדעתנו, כי במקרה יושב-ראש ועדת הכלכלה הוא חבר סיעת גח"ל, והיה לי נוח לשמוע שכל חברי סיעת גח"ל אומרים שדיון בכנסת אינו מפריע להם ואילו ליושב-ראש ועדת הכלכלה יש דעה אחרת. מדוע שהדברים לא יישמעו?

בוועדת הכספים עומד, מבחינה סטטוטורית, ענין אישור ההלוואה, אשר אחד התנאים לאישור ההלוואה הוא פיטורי העובדים; לכן ענין פיטורי העובדים בוועדת הכספים הוא ענין שולי ואי-אפשר למנוע את האפשרות להעלות את נושא פיטורי העובדים במליאת הכנסת. בצדק דואגים יושב-ראש הכנסת והסגנים לקיום תיאום בין הזרועות השונות של הכנסת. עלול היה להיווצר מצב שנושא פיטורי העובדים היה מלכתחילה עובר לדיון בוועדת העבודה ואז שלוש ועדות של הכנסת היו מטפלות באותו נושא: ועדות הכספים, הכלכלה והעבודה. במצב אחר אפשר היה לומר שאם הענין נוגע לוועדות אחרות נקים ועדה משותפת, אך ענין אישור ההלוואה קשור רק בוועדת הכספים, כי זו סמכות סטטוטורית ואיננו יכולים לשנות זאת עתה.

אין מניעה להעלות את הנושא לדיון במליאת הכנסת, אך בליית ברירה הנושא הנוגע למליאת הכנסת חייב לעבור לדיון במליאת הכספים.

איינני מחווה דעה לגבי עצם שאלת הדחיפות, כי זהו הפוטנציאל של יושב-ראש הכנסת והסגנים.

ז. שר:

איינני רוצה להתייחס לדיון בוועדה הכלכלה, או לדיון בוועדת העבודה. החברים שטענו שאין זה אותו נושא - צודקים.

אני רואה קושי חמור בנושא העומד להיות נדון השבוע בוועדת הכספים. לחבר-הכנסת אנקוריין: יכול להיות שלא הבהרתי היטב את דברי, אך בלי פיטורי פועלים אין הלוואה, ואין הלוואה בלי

ז. שר:

פיטורי עובדים; לכן אי אפשר לקרוא לענין פיטורי העובדים שיידון בוועדת הכספים כענין שולי, כי אז יפוטרו כל הפועלים. זוהי שאלה שאי אפשר להפריד בינה לבין מתן ההלוואה.

כאן נובע קושי מדבר אחר: אם חבר ועדת הכספים היה מעלה מיוזמתו את ההצעה - אסור שיוזמה של חבר ועדה תחסום את הדרך ליוזמה של חבר אחר במליאה. הקושי כאן הוא שהכנסת האצילה בחוק את הסמכות הבלעדית לאשר, או לא לאשר ערבויות, לוועדת הכספים; לכן אין שום משמעות להעברת הענין לוועדת הכספים. הענין נמצא בוועדת הכספים מכוח חוק של הכנסת.

מנסיוני בוועדת הכספים ידוע לי שוועדת הכספים איננה מאשרת ערבות אלא אם כן היא נכנסת לעיסקה כולה ודנה בכל מכלול הבעיות, ואם דברים אחרים אינם נראים לה - היא מסרבת לאשר ערבות. הקושי הוא בזה שהכנסת כאן היא חסרת אונים. התקנון בענין זה לקוי. כאשר ועדה, או הכנסת לאחר מכן, רוצה להתקין תקנות היא אינה יכולה אלא להמליץ; ישנן הגבלות בתקנות לגבי העבודה בכנסת כאשר מדובר בסמכות סטוטורית, או סמכויות תקנוניות אחרות. התקנון לקוי בענין של התנגשות בין סיעות הכנסת לבין הוועדות. ענין זה עדיין לא עלה לדיון, מהי התוצאה? - הענין יידון בכנסת, לכנסת אין כלים חקיקתיים, כיצד היא תנהג במקרה הזה? אין גם משמעות להעברת הנושא לוועדה, כי הוועדה איננה זקוקה לאישור מהמליאה כדי לטפל בנושא.

האבחנה היחידה הקיימת בין דיון במליאת הכנסת לבין דיון בוועדות היא, שבו בזמן שהדיון במליאת הכנסת יש בו מן הפומביות, הרי שהדיון בוועדה אינו פומבי והדברים הנשמעים בוועדה אינם מובאים לידיעת הציבור.

לכן נראה לי, שבמקרה הספציפי הזה - ואני כרגע לא בטוח אם לענין זה יישים סעיף 71ד(א)(2), זה ענין שלא הוסדר - האם בענין שיש בו סמכות סטוטורית לוועדה, צריכה ויכולה המליאה לדון בו. לפי דעתי בענין זה יש ערובת תחומים. היות ומקור הכוח הוא ועדה של הכנסת, וזה מכוח חוק של הכנסת, צריך להעדיף את ההחלטה של הוועדה ואת יכולת הוועדה להחליט, על יכולת המליאה לדון ולא להחליט, כי המליאה - פרט למתן פומבי לדברים - אינה עושה דברים.

ידוע שהענין דחוף ועומד להחלטה בוועדת הכספים. מחר יופיעו בבית-המשפט כונסי הנכסים עם בקשה להפעיל מחדש את המפעל, מתוך הנחה שתהיה להם ערבות, או שלא תהיה להם ערבות. נניח שהנושא יובא היום לדיון, ואינני מוכן להישבע שהוא יסתיים, הכנסת יכולה להחליט לדון בנושא ואז הדיון בוועדה שוב יידחה. מדוע העבירו את הסמכות לדון בנושא זה לוועדה? - כי הוועדה, מטבע ברייתה, יכולה לדון בנושא, להחליט בו ולאפשר לחיים להימשך. הוועדה היא ככנסת לענין זה והיא תשקול ותחליט בענין. זהו מקרה יוצא דופן, כי מספר המקרים שהכנסת נותנת אור ירוק לביצוע הוא קטן מאוד.

דעתי היא שבנושאים כאלה יש לבכר את הדיון בוועדה על פני הדיון בכנסת, ולצורך זה אפשר להשתמש בהוראות סעיף 71ד(א)(2).

היו"ר י. ישעיהו: רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל, ואני מברך אותו על הצטרפותו לוועדה.

מ. שחל: רצוני להפריד בין שני דברים: בין נושא הנדון בוועדה ביוזמת הוועדה לבין הנושא הספציפי, כי לדעתי יש לנו מקרה מיוחד במינו שכאן ישנה סמכות סטוטורית לוועדה לטפל בנושא זה. סמכותה היא בלעדית והיא הופכת לסמכות ייחודית. רצוני להמשיך את הדרך האנאלוגית ולהניח הנחה היפותטית: נניח שאין בכנסת סיעות ודהיפותה של ההצעה תוכר היום, והכנסת כולה, פרט לחברי ועדת הכספים, תביע דעה בענין ההלוואה - דעה שונה ונוגדת מדעת ועדת הכספים עצמה; כאן נוצר מצב שמכוח הסמכות שניתנה לוועדה, שהיא צריכה להחליט באופן בלעדי על מתן ההלוואה, הכנסת מחליטה החלטות לא לה ובכך מנחה את הוועדה. הכנסת יכולה לבוא ולהחליט לבטל את האפשרות שוועדת הכספים תחליט בנושא, ואז נוצר מצב שהכנסת למעשה קובעת מראש את עמדתה כלפי הוועדה והוועדה אינה יכולה לדון אם כן לאשר ערבות, אם לאו.

ס. שחל:

אינני חושב שענין הפיטורין, או אי הפיטורין, הוא ענין שולי למתן הערבויות. המדובר הוא ב-1,400 פועלים ובכ-220 עובדים שצריך לפטרם משני המפעלים גם יחד. אי אפשר להפריד ולומר שעוסקים בענייני הפיטורין כדבר נפרד מהערבות.

נימוק ענייני: הפועלים מצפים יותר לתשובה שת ינתן לכוונס הנכסים. הם ממתינים לתשובה של ועדת הכספים ולהחלטה אם המפעלים יופעלו מחדש, אם לאו. אם טובת הפועלים לנגד עינינו - עלינו, לדעתי, לאפשר לוועדת הכספים הדנה בענין זה לסיים את הדיון על-מנת לאשר או לא לאשר את הערבות. אני חושב שנחטא לענין מצב העסקתם של הפועלים, שאינם עובדים כמה ימים, אם לא נאפשר לוועדת הכספים לסיים את עבודתה בנושא. פה לא נחוצה פל החלטה, כי הדיון בנושא זה הוא מסמכותה החוקית של ועדת הכספים.

צ. צימרמן: אנו דנים היום בפעם הראשונה על סעיף שוועדת הכנסת תיקנה אותו מחדש, לכן אני מברך את הוועדה הדנה בסעיף 71(א)(2).

השאלה, כפי שהיא משתקפת בסעיף 71(א)(2), ניתנת לפירוש דווקני מצומצם וניתנת לפירוש מרחיב וחופשי. אני בעד פירוש דווקני, וזה בוגע לסדרי הכנסת וועדותיה. אם לא נגדיר מה כן ומה לא - תהיה ערבוביה בסדרי הוועדות בכנסת. ראשית, הענין העומד לדיון בכנסת: האם פירוש הדבר שענין העומד לדיון בוועדה אותו שבו, הורה אומר אם דנה ועדה בענין מסויים במשך שנה שלמה, לא תוכל המליאה לטפל בנושא כל עוד הוועדה דנה בנושא, אלא אם הנושא שמציעים לדון בכנסת הוא אחר מהענין הנדון בוועדה. עקב זה אני אומר: אם כן, חייבים אנו לעמוד בדווקנות גם על פירוש הדבר: מה הנושא העומד לדיון, ולא ייתכן לתת פירוש מרחיב בענין זה; היות וועדת הכלכלה דנה בענין האוטונוסיה והמסאיות, אסור לדון בנושא במליאת הכנסת. ייתכן שכמה ועדות דנות בנושא, כל אחת בענין ספציפי אחר, - אי-אפשר להטיל טאבו, שאם ועדה אחת מטפלת בנושא אי-אפשר יהיה להעלות אותו נושא לדיון.

גם ענין ההלוואות וגם ענין פיטורין העובדים נתונים בידי ועדת הכספים. שום ועדה לא תוכל לספל בשום דבר. כמעט ואין נושא שוועדת הכספים אינה מטפלת בו, אבל לא כך נהגנו. - ועדות אחרות דנות גם בעניינים שיש להם אספקטים תקציביים.

לענין פיטורין העובדים: לוועדת הכספים יש סמכות סטטוטורית לדון במתן ערבות לפי החוק. אין הכנסת יכולה לבטל סמכות זו, אלא על-ידי שינוי של חקיקה. השאלה היא אם הכנסת יכולה לשנות החלטה שוועדת הכספים קיבלה? - אני סבור שכן, הכנסת יכולה לשנות גם את החלטתה היא. ועדת הכספים היא זרוע של הכנסת, היא מטפלת בשאלת מתן הלוואות וערבויות. אם הכנסת יכולה לשנות החלטתה היא, היא יכולה גם לשנות החלטת אחת מוועדותיה. אם ועדת הכספים מחליטה דבר, יכול לקום חבר-הכנסת ולבקש לדון בנושא במליאה.

אשר לתקנות: יכולה ועדה לדון על התקנות לאחר שהותקנו כסמכות של הוועדות, אבל בקשר לזה יכולה תקנה להיות בגדר של המלצות. לדון - מותר, השאלה היא לגבי החלטות.

לנקודה הספציפית: מתן הלוואה. נכון שזה נגדר עבודתה של ועדת הכספים, וזה ישפיע על פיטורין העובדים; אבל יחד עם זאת אפשר לדון בוועדה אחרת על ענין פיטורין עובדים, ויש לשאלה זו אפשרויות רחבות החורגות מענין של הלוואה. אם נקבל את הגישה הזאת שמה שוועדת הכספים דנה על-פי סמכותה אסור לכנסת לדון, אז כל תקציב המדינה נמצא בדיונה של ועדת הכספים, וכל החלטה הקשורה בענייני כספים - לא תוכל המליאה לדון בה וגם לא תוכל להעביר נושא מסוג זה לוועדה. לנושא אחד יש כמה אספקטים, כל אספקט שייך לוועדה אחרת. קיימת אפשרות להקים ועדה משותפת, אבל אין מניעה לתת לחבר-הכנסת להציע הצעה כזאת לסדר-היום בכנסת.

אני בדעה שאין לחסום אפשרות לדון בוועדה אחרת על נושא הנמצא בדיון בוועדת הכספים, או בכל ועדה אחרת.

מ. נסים: הנושא שעורר יושב-ראש הכנסת הוא נושא שצריך עוד לדון בו, והדוגמאות שהובאו היום הן אולי

מ. נסים:

אינן הדוגמאות המועילות ביותר לנושא שהעלה יושב-ראש הכנסת. אביא לדוגמה דוגמה אחת: שאלה שעלתה לסדר היום - התכנון הפיזי בישראל. לפני שנה העלה ענין זה חבר-הכנסת פלוני, הנושא הועבר לוועדת הפנים, הוועדה לא דנה בכך; והנה בשבוע זה הועלה הענין לדיון, וכאן לא יועיל סעיף 71ד'(א)(2).

צריך לזכור שלא כל הסיעות חברות בוועדת הכספים. יותר מזה, חבר-הכנסת רשאי להציע הצעה לסדר-היום, ולא סיעה. אני נגד התמרדות של חברים, אבל זו יכולה להיות תופעה, אם נשלול מסיעות או מחברים יחידים שאינם חברים בוועדת הכספים אפשרות לדון בהצעה לסדר-היום שגם היא נתונה בסמכות סטוטורית של ועדת הכספים. נשמע הנימוק של פומביות, ואינני חוזר עליו, הכנסת היא פומבית וקיים סעיף בתקנון המורה מה יש לעשות כאשר נדונים עניינים בכנסת שהפומביות אינה יפה להם.

מ. ביבי:

לדעתי, איננו צריכים לעכב את הנעשה בוועדת הכספים בענין האישור, או אי האישור של ההלוואה לאוטוקרס, כי זה ההיפך ממה שדרוש. יכול להיות שהמציעים יציעו לא לאשר את ההלוואה, אבל סבורני שזה דבר והיפוכו. אני טוען שהדיון צריך להיות נפרד. ועדת הכספים תחליט מה שתחליט, ובאותה עת יכולים להעביר את ההצעה לדיון בכנסת והכנסת יכולה להחליט ההיפך.

מ. נסים:

גם אם ועדת הכספים של הכנסת תחליט לאשר את הערבות לפי בקשת הממשלה, רשאית מליאת

הכנסת להחליט ההיפך.

היו"ר י. ישעיהו:

לא ברור לי הענין הזה. אני חושב שתבוא טענה שאין הכנסת יכולה לשנות את החלטת ועדת

הכספים, אלא בחקיקה.

א. אנקוריון:

דיברנו יותר מדי באופן תיאורטי. מה יהיה באופן מעשי? נתאר לעצמנו שתועלה היום הצעה לסדר-היום בנושא זה. ינאם אחד מחברי-הכנסת ויוכיח שיש סכנה של פיטורי עובדים. יעלה השר על הדוכן להשיב, מה הוא יענה? הוא ישיב שכל המפעל עומד בסימן שאלה, צריך לשקם אותו והדבר תלוי בענין אישור, או אי אישור ההלוואה. אחד מתבאי ההלוואה הוא פיטורי הפועלים, לכן הענין מסובך מאוד, אבל אין השר מתנגד שהענין יועבר לבירור בוועדה. איזו ועדה? - ועדת הכספים, ואז אם לא תשב היום ועדת הכספים - היא תשב מחר.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מציע שנחליט החלטת אד-הוק שלא תהיה לה כל משמעות תקדימית, כי הנושא טעון בירור

נוסף.

הוחלט:

א. מכלול הבעיות הכרוכות בנושא זה ראוי לדיון עקרוני מיוחד בוועדה מבחינת התקנון והנוהלים של הכנסת;

ב. בינתיים ממליצה הוועדה לפני יושב-ראש הכנסת והסגנים לנהוג הפעם לפני משורת הדיון ולאפשר העלאת הצעותיהם לסדר-היום של חברי-הכנסת א. רזיאל-נאור ופרופ' י.ה. קלינגהופר בנושא: "הדאגה לעתידם של העובדים במפעל אוטוקרס ליילנד ות.י.ל.";

ההמלצה הנ"ל, אם תתקבל על דעת יושב-ראש הכנסת והסגנים - היא אד-הוק ולא תהיה לה כל משמעות תקדימית.

הישיבה נועלה בשעה 10.30.